

BELA KNJIGA

PRIPREMA PRIDRUŽENIH ZEMALJA
CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE
ZA INTEGRACIJU
U UNUTRAŠNJE TRZIŠTE UNIJE

BELA KNJIGA

PRIPREMA PRIDRUŽENIH ZEMALJA CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE ZA INTEGRACIJU U UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE UNIJE

I DEO: BELA KNJIGA

**PRIPREMA PRIDRUŽENIH ZEMALJA CENTRALNE I ISTOČNE
EVROPE ZA INTEGRACIJU U UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE UNIJE**

© European Communities, 1995

© Serbian Translation: Institute of Economic Sciences, 1995

II DEO: BELA KNJIGA - ANEKS

**PRIPREMA PRIDRUŽENIH ZEMALJA CENTRALNE I ISTOČNE
EVROPE ZA INTEGRACIJU U UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE UNIJE**

© European Communities, 1995

© Serbian Translation: Institute of Economic Sciences, 1995

**Odgovornost za prevod na srpski sa originalnog engleskog izdanja leži isključivo na
Institutu ekonomskih nauka.**

Beograd, 2001.

Izdavač:

INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA

Beograd, Zmaj Jovina 12

Tel: (011) 622-357, 623-055; faks: (011) 181-471

www.iен.bg.ac.yu, e-mail: iен@ien.bg.ac.yu

Za izdavača:

v.d. direktor Instituta

Prof. dr Mile Jović

Priredivač:

dr Duško Lopandić

Prevodioci:

**Nataša Božić, Radmila Vujović, Duško Lopandić,
Radmila Milivojević, Novica Petrović, Bojana Todorović**

Revizija prevoda:

dr Duško Lopandić

Lektura i korektura:

Nina Lopandić

Dizajn korica:

Branko Lazarević

Štampa:

Grafički atelje "Kum", Beograd, Miška Kranjca 2d; tel: (011) 3564-464

Kompjuterska obrada:

Zorica Božić, Institut ekonomskih nauka

Tiraž: 1500 primeraka

IEN Edicija "Agenda 21"

Beograd, jun 2001.

ISBN 86-80315-52-4

Sponzor izdanja:

Friedrich Ebert Fondacija

Beograd, Simina 1; tel: (011) 3283-081; faks: (011) 3283-415

*This activity is funded by the German
Government within its contribution to the
Stability Pact for South Eastern Europe*

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE	vii
PRILOG I: Pregled važnijih predloga Komisije EU iz oblasti unutrašnjeg tržišta koji još nisu usvojeni (juni 2001. godine)	xvi
PRILOG II: Neke važnije adrese o unutrašnjem tržištu EU na Internetu	xviii

I DEO

BELA KNJIGA

PRIPREMA PRIDRUŽENIH ZEMALJA CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE ZA INTEGRACIJU U UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE UNIJE

KRATAK SADRŽAJ	3
1. UVOD	4
2. UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I PRIPREMNA FAZA ZA PRISTUPANJE	9
3. PROPISI ZAJEDNICE KOJI SE ODOSE NA UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE	19
4. POZICIJA U ZEMLJAMA CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE	26
5. SPECIJALIZOVANA STRUČNA POMOĆ	34
6. ZAKLJUČCI	38

II DEO

BELA KNJIGA - ANEKS

PRIPREMA PRIDRUŽENIH ZEMALJA CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE ZA INTEGRACIJU U UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE UNIJE

ANEKS	47
1. SLOBODAN PROTOK KAPITALA	51
2. SLOBODNO KRETANJE I BEZBEDNOST INDUSTRIJSKIH PROIZVODA ...	57
I. Sprečavanje novih prepreka trgovini	58
II. Direktive novog pristupa	61
III. Direktive pristupa po sektorima	75
1. Sistem odobravanja tipova motornih vozila i njihovih prikolica	75
2. Sistem odobravanja tipova motornih vozila dvotočkaša i trotočkaša - bezbednost i ekološki zahtevi	83
3. Hemijske supstance	86
4. Prehrambeni proizvodi	90
5. Lekovi za ljudsku upotrebu	97
6. Lekovi za upotrebu u veterini	102
3. KONKURENCIJA	106

I. Državna pomoć.....	109
II. Kontrola koncentracija	112
III. Restriktivni sporazumi i zloupotreba dominantnih položaja.....	115
IV. Državni monopoli i javna preduzeća	118
4. SOCIJALNA POLITIKA I AKTIVNOSTI	122
I. Ravnopravnost polova	124
II. Koordinacija sistema socijalnog osiguranja.....	128
III. Zdravlje i bezbednost na radu	131
IV. Radno pravo i radni uslovi.....	136
V. Duvanski proizvodi	139
1. Sadržaj katrana u cigaretama.....	139
2. Obeležavanje duvanskih proizvoda.....	140
5. POLJOPRIVREDA.....	142
I. Opšti pregled.....	143
1. Opšti uvod.....	143
2. Zakonodavstvo u oblasti veterinarstva, zdravlja biljaka i prehrane životinja.....	144
3. Zakonodavstvo u oblasti poljoprivrednog tržišta	145
II. Zakonodavstvo u oblasti veterinarstva, zdravlja biljaka i prehrane životinja	148
A. Zakonodavstvo u oblasti veterinarstva.....	148
1. Trgovina živim životinjama, semenima, rasplodnim organima i embrionima	148
2. Trgovina životinjskim proizvodima.....	153
3. Kontrolne mere	156
4. Marketing životinjskih proizvoda.....	160
5. Mere koje obuhvataju više od jednog sektora.....	165
6. Uvoz živih životinja i životinjskih proizvoda iz trećih zemalja	169
7. Kontrola i zaštitni sistem.....	174
8. Uzgajanje čistokrvne životinje	178
9. Dobrobit životinja	181
B. Zdravlje biljaka i prehrana životinja	184
1. Semenski i reproduktivni materijal.....	184
2. Biljke i biljni proizvodi.....	191
3. Prehrana životinja	195
4. Proizvodi za zaštitu biljaka	199
5. Ostaci pesticida	202
6. Zaštita novih biljnih vrsta u Zajednici.....	204

7. Organska zemljoradnja.....	206
III. Tržišta poljoprivrednih proizvoda.....	209
1. Goveđe, teleće, ovčije i kozje meso.....	209
2. Voće i povrće.....	211
3. Vino i proizvodi od vina.....	215
4. Svinjsko meso, piletina, jaja.....	220
6. TRANSPORT.....	222
I. Drumski saobraćaj.....	224
1. Pristup tržištu i opšte mere u drumskom transportu.....	225
2. Tehnologija i bezbednost.....	230
3. Fiskalno usaglašavanje.....	238
4. Socijalno usaglašavanje.....	240
II. Železnički saobraćaj.....	242
III. Rečni saobraćaj.....	245
IV. Pomorski saobraćaj - pristup tržištu.....	248
V. Bezbednost mora i zaštita životne sredine.....	250
VI. Vazdušni saobraćaj.....	255
7. AUDIO VIZUELNE USLUGE.....	261
8. ŽIVOTNA SREDINA.....	267
I. Radioaktivna kontaminacija namirnica.....	272
II. Zaštita od radijacije.....	274
III. Hemijske supstance.....	277
1. Plasman opasnih supstanci na tržištu.....	278
2. Obaveštavanje o novim opasnim supstancama.....	285
IV. Kontrola stepena rizičnosti postojećih supstanci.....	287
V. Izvoz i uvoz opasnih hemikalija.....	287
VI. Posledice namernog puštanja genetski modifikovanih organizama u životnu sredinu.....	291
VII. Politika uklanjanja otpadnih materija.....	295
VIII. Emisija buke iz građevinskih fabrika i opreme.....	298
IX. Zagađenost vazduha - sadržaj olova u benzinu i sumpora u nekim tečnim gorivima.....	302
X. Zagađenost vazduha isparljivim organskim jedinjenjima.....	305
XI. Kontrola supstanci koje uništavaju ozon.....	307
9. TELEKOMUNIKACIJE.....	311
10. DIREKTNO OPOREZIVANJE.....	318
11. SLOBODAN PROTOK ROBA U USKLAĐENIM ILI DELIMIČNO USKLAĐENIM SEKTORIMA.....	321

12. JAVNE NABAVKE.....	327
13. FINANSIJSKE USLUGE	334
14. ZAŠTITA LIČNIH PODATAKA.....	358
15. KOMPANIJSKO PRAVO	362
16. RAČUNOVODSTVO.....	369
17. GRAĐANSKO PRAVO	380
18. UZAJAMNO PRIZNAVANJE PROFESIONALNIH KVALIFIKACIJA	389
19. INTELEKTUALNA, INDUSTRIJSKA I KOMERCIJALNA SVOJINA.....	407
20. ENERGETIKA.....	413
I. Ugljovodonici.....	416
II. Sigurnost snabdevanja/zaliha.....	418
III. Transparentnost cena.....	420
IV. Prenos gasa i struje kroz transmisione mreže	423
V. Nuklearni sektor.....	424
VI. Liberalizacija tržišta struje i gasa.....	427
VII. Kotlovi.....	429
VIII. Sadržaj sumpora u izvesnim tečnim gorivima.....	430
IX. Ušteda sirove nafte korišćenjem alternativnih komponenti goriva u benzinu.....	431
21. CARINSKA UNIJA	432
22. POSREDNO OPOREZIVANJE.....	462
23. POLITIKA ZAŠTITE POTROŠAČA	482

UVODNE NAPOMENE

I SAVEZNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA I "BELA KNJIGA" KOMISIJE EU

Bela knjiga - priprema pridruženih zemalja centralne i istočne Evrope za integraciju u unutrašnje tržište Unije je, u svom originalnom vidu, nastala tokom 1995. godine, u uslovima sve intenzivnije saradnje EZ-CIEZ. Komisija EZ je pripremila "Belu knjigu" sa ciljem da predstavi celokupno dotadašnje pozitivno zakonodavstvo Unije u oblasti unutrašnjeg tržišta¹. Samo nekoliko meseci nakon originalnog izdanja, "Bela knjiga" se pojavila i u srpskom prevodu². Bila je to zasluga Instituta ekonomskih nauka i njegovog tadašnjeg direktora dr Tomislava Popovića koji, na žalost, nije dočekaо momenat ostvarenja svojih dugogodišnjih napora i poziva da se SRJ okrene "evropskim perspektivama".

Kao što se čitalac može uveriti³, "Bela knjiga" nije jednostavno skup dokumenata i popis tekstova, nego istovremeno predstavlja instrument koji će olakšati primenu propisa, upućujući na prioritete u procesu prilagođavanja, kao i na neophodne prateće institucije bez kojih nema primene propisa. Unutrašnje tržište predstavlja jednu od ključnih okosnica Unije i stoga nije čudno da se Komisija EU posebno posvetila prikazu i davanju smernica za prilagođavanje zemalja u tranziciji na ovom planu.

Međutim, prenošenje propisa nije jednostavan mehanički zadatak. Kako je to rečeno u Komisijinom uvodu u Belu knjigu, "uspešno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta se zasniva, kako na sveobuhvatnom skupu detaljnih propisa kojima se uklanjaju formalne prepreke, tako i na postojanju osnovnih ekonomskih preduslova koji se podrazumevaju. Oni posebno uključuju i postojanje otvorene i poštene konkurencije između privrednih subjekata". Pored toga, podjednako je važno i sledeće: "osnovni izazov za pridružene zemlje pri preuzimanju zakonodavstva unutrašnjeg tržišta ne leži u približavanju njihovih pravnih tekstova, već u prilagođavanju administrativnih mašinerija i društava uslovima neophodnim za funkcionisanje zakonodavstva. To je složen proces koji zahteva stvaranje ili prilagođavanje neophodnih institucija i struktura, i podrazumeva fundamentalne promene odgovornosti, kako nacionalnih administrativnih i sudskih sistema, tako i novog privatnog sektora".

¹ "White Paper - Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into the Internal Market of the Union", European Commission, Brussels, 3.5.1995, COM (95) 163 final.

² "Prilagođavanje privrede uslovima poslovanja na tržištu EU", O. Kovač i T. Popović (prir), IEN, Beograd, 1995, 536 str.

³ Pred čitaocem se nalazi druga, nešto izmenjena verzija prevoda ovog dokumenta.

Nakon decenije međunarodne izolacije, Savezna Republika Jugoslavija se nalazi na početku puta koji su ranije započele brojne zemlje u tranziciji u prilagođavanju zakonodavstvu i praksi Evropske unije. Ovo prilagođavanje nije niti sme bit samo sebi cilj. Ono je samo način da se zemlja reformiše i transformiše u modernu državu i društvo, da se privreda prilagodi novim uslovima poslovanja tržišne i međunarodno konkurentne privrede, da se uspostave osnove za stabilan rast privrede i prosperitet stanovništva. Ovaj ambiciozni i dugoročni zadatak je izuzetno složen⁴ i podrazumeva odgovarajući konsensus svih društvenih, privrednih i političkih subjekata, kako njegova realizacija ne bi zavisila od manje ili više čestih promena vladajućih stranaka. U tom zadatku, koji treba da mobiliše razne društvene grupe, značajnu ulogu igra administracija, kao neophodan oslonac i instrument uvođenja i sprovođenja propisa. Međutim, potrebno je angažovati i druge društvene činioce, posebno stručne i poslovne krugove, kao i pravosuđe.

Iako SRJ i EU do sredine 2001. godine još uvek nisu uspostavile formalnopravne i institucionalizovane odnose, što je neizbežno duži proces, postepeno se razvija veoma široka mreža kontakata i saradnje na svim nivoima. Navešćemo samo neke od dosadašnjih koraka:

- nakon 5. oktobra 2000. godine EU je ukinula ranije sankcije prema SRJ i uključila našu zemlju u "proces stabilizacije i asocijacije", koji predstavlja okvir njene politike prema zemljama Zapadnog Balkana. Etape ovog procesa su zaključenje sporazuma o stabilizaciji i asocijaciji a na duži rok i članstvo u EU;

---

⁴ Propisi o unutrašnjem tržištu EU, koji su obuhvaćeni procesom usklađivanja zakonodavstva, obuhvataju 23 oblasti:

- slobodno kretanje kapitala,
- slobodno kretanje industrijskih proizvoda,
- konkurencija,
- socijalna politika,
- poljoprivreda,
- saobraćaj,
- audiovizuelne usluge,
- životna sredina,
- telekomunikacije,
- direktno oporezivanje,
- slobodno kretanje robe u usklađenim sektorima,
- javne nabavke,
- finansijske usluge,
- zaštita ličnih podataka,
- pravo preduzeća,
- računovodstvo,
- građansko pravo,
- uzajaman priznanja kvalifikacija,
- industrijska svojina,
- energetika,
- carinska unija,
- posredno oporezivanje,
- zaštita potrošača.

- od oktobra 2000. godine, diplomatski odnosi sa zemljama EU i Komisijom EU su podignuti na ambadorski nivo;
- u toku 2000. godine i početkom 2001. godine EU je pružila urgentnu i humanitarnu pomoć u visini od 220 miliona evra. EU je takođe, donela odluku o okvirnom programu finansijske pomoći zemljama Zapadnog Balkana (CARDS) u iznosu od 4,6 milijardi evra u periodu 2001-2006. godine. Od toga iznosa, za SRJ će biti izdvojeno preko 300 miliona evra u 2001. godini, što realizuje "Evropska agencija za rekonstrukciju" Komisije EU;
- SRJ je uključena u primenu "izuzetnih trgovinskih mera". Uredbom br. 2863/2000, od 23.11.2000. godine ove mere su na snazi od 1.12.2000. godine. Ovom odlukom, odobren je bescarinski izvoz za više od 85% izvoza proizvoda iz SRJ u EU.
- SRJ i EU su zaključile sporazum o statusu posmatračke misije EU (European Union Monitoring Mission - EUMM) u SRJ;
- SRJ je već uključena u niz panevropskih aktivnosti i oblika saradnje koje je pokrenula EU, poput "Evropske energetske povelje", programa "INOGATE" (energetika), pojedinih oblasti naučno tehničke saradnje EU, programa naučne saradnje "COST", programa saradnje u obrazovanju "TEMPUS", aktivnosti Evropske agencije za obuku, uključanja u transevropske infrastrukturne mreže (Memorandum o transportnom koridoru 10) i drugo.

U procesu usklađivanja zakonodavstva sa pravilima EU, aktivnosti u SRJ su još na samom početku⁵. Najavljeno je formiranje "Savetodavne radne grupe" EU - SRJ (*Consultative Task Force*), što predstavlja prvi korak u institucionalizaciji saradnje. Ova radna grupa bi trebalo da zvanično nadgleda proces prilagođavanja u SRJ i da daje određene smernice jugoslovnim vlastima i administraciji. Istovremeno, Komisija EU je najavila formiranje "Centra za političke i pravne savete" u Beogradu, čija bi uloga bila da stručno pomaže domaće institucije u procesu harmonizacije. U toku je i formiranje "Euro-info centara", kao punktova za pružanje poslovnih i pravnih informacija. Na domaćem planu brojni instituti, nevladine organizacije i druga tela preduzeli su određene aktivnosti na polju priprema za harmonizaciju.

Na nivou saveznih i republičkih organa takođe su preduzeti prvi značajni koraci, što obuhvata, između ostalog, određivanje glavnog koordinatora Savezne vlade za saradnju sa EU⁶, formiranje međuresorske radne grupe za harmonizaciju propisa i saradnju sa EU, određivanje "osoba za koordinaciju" unutar pojedinih resora, rad na planu zakonodavne harmo-nizacije u okviru Saveznog ministarstva pravde, aktivnosti u pravcu ispu-njavanja i pregleda "preduslova" za saradnju,

⁵ Jedan od ređih ranih pokušaja predstavlja zbornik Evropskog pokreta u Srbiji: "*Pripreme SRJ za evropsku integraciju*", (J.Minić, D. Lopandić, prirednik), Beograd, 2000, 141. str.

⁶ To je podpredsednik Savezne vlade dr M. Labus.

koje je postavila Komisija EU u okviru procesa stabilizacije i asocijacije i drugo.

U ovom procesu, "Bela knjiga" može da olakša rad na usvajanju bar jednog dela zakonodavstva EU. Pri tome, treba imati u vidu da "Bela knjiga" više ne obuhvata celokupno pozitivno pravo, imajući u vidu protok vremena, izradu novih propisa, proširenje ili izmenu koncepta "unutrašnjeg tržišta" i drugo. Bez obzira što je u poslednjih pet godina pravo EU bez sumnje pretrpelo neke izmene, one nisu od fundamentalnog značaja za razumevanje i korišćenje "Bele knjige", kao početnog osnova i prvog koraka u upoznavanju sa propisima EU. Radi se o još uvek korisnom i upotrebljivom instrumentu od koga se može početi i putem koga je moguće razumeti osnovne elemente propisa EU u svakom od 23 sektora unutrašnjeg tržišta. Imajući u vidu da Komisija EU nije inovirala "Belu knjigu" nakon 1995. godine, a da se, s druge strane, odvija stalna evolucija Evropske unije i njenog zakonodavstva, u nastavku uvodnog dela ukazaćemo na relevantne elemente te evolucije, naročito u periodu nakon 1995. godine.

Nadamo se da će ova knjiga poslužiti bržem radu u zemlji na polju harmonizacije zakonodavstva. Ona je namenjena ne samo stručnjacima u državnoj administraciji, već i poslovnim ljudima, istraživačima različitih profila, kao i širem krugu javnih radnika uključenih u procese prilagođavanja i poslovanja na tržištu EU.

II OKOLNOSTI NASTANKA BELE KNJIGE KOMISIJE EZ I NOVIJI RAZVOJ

1. Od zajedničkog do unutrašnjeg tržišta

Stvaranje zajedničkog, odnosno jedinstvenog tržišta predstavlja jedan od osnovnih ciljeva Evropske zajednice/unije od samog njenog nastanka. Još je Ugovorom iz Rima o osnivanju EEZ iz 1958. godine bilo predviđeno eliminisanje trgovinskih prepreka u razmeni između zemalja članica EEZ, u cilju ostvarivanja ekonomskog prosperiteta i jačanja veza između naroda Evrope. U tom smislu, predviđeno je da se "zajedničko tržište" zasniva na:

- carinskoj uniji (koja je postepeno formirana do 1968. godine ukidanjem međusobnih carina i usvajanjem zajedničke carinske tarife država članica),
- eliminisanju količinskih (kvantitativnih) prepreka (kvota, kontingenta i slično) i mera sličnoga dejstva u trgovini između država članica,
- načelnim uvođenjem slobode kretanja ljudi (pretežno zaposlenih), usluga, i u određenoj meri, kapitala.

Iako je u prvim decenijama funkcionisanja zajedničkog tržišta napravljen značajan napredak, dosta od onog što je Rimski ugovor

predvideo ni sredinom 80-ih godina nije u potpunosti kompletirano. Tako je čak zabeleženo i povećanje nekarinskih prepreka u trgovini, putem usvajanja sve većeg broja *tehničkih pravila* od strane država članica. Ni kretanje zaposlenih lica nije bilo u potpunosti otvoreno, posebno kada se radi o tzv. "slobodnim profesijama" za koje su važila specifična nacionalna pravila - u svakoj zemlji drugačija. Komisija EZ je sredinom 80-ih godina sprovela opsežno ispitivanje (*Ceccini report*) na osnovu koga je zaključeno da zemlje EZ gube godišnje između 4,25-6,5 procenata svog BNP usled nedovoljne realizacije zajedničkog/unutrašnjeg tržišta.

Juna 1985. godine Komisija EZ je objavila poznatu "*Belu knjigu*" o realizaciji unutrašnjeg tržišta EEZ do kraja 1992. godine. Bela knjiga je sadržala predloge za usvajanje oko 300 zakonodavnih akata EU, kojima bi se osvarila tri glavna cilja u funkciji ostvarivanja pune slobode kretanja roba, ljudi, usluga i kapitala:

- eliminisanje fizičkih prepreka na granicama (kontrola lica ili roba na nacionalnim granicama između zemalja članica),
- eliminisanje tehničkih prepreka (postojanje brojnih nacionalnih pravila, poput tehničkih pravila o robama ili uslugama, putem harmonizacije propisa ili metodom uzajamnog priznavanja recipročnih pravila u svakoj od država članica),
- eliminisanje poreskih prepreka (usklađivanje i harmonizacija poreza na dodatu vrednost i akciza).

"Jedinstvenim evropskim aktom" (na snazi od 1987. godine) izvršeni su prvi obimniji amandmani na Rimski ugovor i uključena osnovna načela o unutrašnjem tržištu u osnovni ugovor o EZ.

Realizacija "tržišta do kraja 1992. godine" doživela je veliki, kako politički, tako i ekonomski pa i medijski uspeh. Do kraja 1992. godine, organi EEZ su usvojili više od 90% predviđenih mera, koje su se odnosile na liberalizaciju kretanja kapitala, potpuno eliminisanje kontrola robe na unutrašnjim granicama EZ (tj. između država članica), eliminisanje sistematske kontrole lica na unutrašnjim granicama, liberalizaciju sektora usluga (bankarstvo, osiguranje), uzajamno priznavanje diploma (za kvalifikacije), otvaranje tržišta javnih nabavki i drugo.

Istovremeno, određeni ciljevi nisu u potpunosti realizovani. Države članice nisu uspele da se dogovore o usvajanju nekih važnih propisa, poput potpunog ukidanja kontrole kretanja lica, usvajanja statuta evropske kompanije, liberalizacije sektora transporta, pune harmonizacije poreza. Osim toga, javila se potreba za daljim aktivnostima na realizaciji unutrašnjeg/jedinstvenog tržišta u oblastima uvođenja i pune primene zakonodavstva EZ u nacionalnim okvirima.

2. Aktivnosti na realizaciji unutrašnjeg tržišta u periodu nakon 1995. godine

I nakon usvajanja "programa 1992. godina" Evropska zajednica je nastavila sa aktivnostima na daljem ostvarivanju ciljeva Bele knjige o

realizaciji unutrašnjeg tržišta. U ovom procesu, posebno su bili važni neki dokumenti Komisije EZ, koji su predstavljali osnov za dalje aktivnosti. Tako je u julu 1997. godine Komisija usvojila dokument pod nazivom *Akcionni plan za jedinstveno tržište*, koji je obuhvatio period do kraja 1999. godine. Planom je bilo predviđena realizacije 62 "aktivnosti", zasnovane na preciznim rokovima i nosiocima posla, uz pravljenje redovnog, šestomesečnog izveštaja (*progress chart*) o realizaciji tih aktivnosti. U aktivnosti uključene su i nove oblasti i predlozi koji se nisu nalazili u prvobitnim predlozima KEZ usvajanim krajem 80-ih godina, poput direktive o informacionom društvu, zaštiti biotehnoloških pronalazaka, modernizaciji sistema poreza na dodatnu vrednost, liberalizaciji telekomunikacija, tržištu električne energije i drugo.

Najnoviji dokument Komisije EZ koji se odnosi na unutrašnje tržište nosi naziv *Strategija za evropsko unutrašnje tržište*. Usvojen je u novembru 1999. godine. Ovaj akcionni plan kombinuje kratkoročne i srednjoročne ciljeve i obuhvata period do 2004. godine. Ciljevi *Strategije* su podjeljeni u četiri grupe: poboljšanje kvaliteta života građana, jačanje efikasnosti robnih i finansijskih tržišta EU, poboljšanje poslovnog okruženja i korišćenje prednosti unutrašnjeg tržišta u svetu koji se menja. U ovom dokumentu, Komisija je obuhvatila oko stotinak "prioritetnih aktivnosti", koje bi trebalo da se realizuju u toku 18 meseci. Od toga, oko 30 su potpuno nove inicijative.

- u pogledu ciljeva "poboljšanja kvaliteta života", inicijative se odnose na poboljšanje zakonodavstva u oblasti zaštite potrošača, na politiku priznanja diploma i kvalifikacija, zakonodavstvo u oblasti prava nastanjanja i slično,
- u pogledu jačanja efikasnosti tržišta EU, aktivnosti obuhvataju akcionni plan o finansijskim uslugama, usvajanje propisa o patentima i patentu na softvere u EU, reviziju propisa iz sektora telekomunikacija i sl.
- u oblasti "poslovnog okruženja", predviđene su mere modernizacije poreza na dodatnu vrednost i akciza, novi propisi o državnoj pomoći za malu privredu, izmene u pravilima oko javnih nabavki i produbljavanje saradnje država članica u oblasti zakonodavstva o unutrašnjem tržištu,
- najzad, u pogledu međunarodnih aspekata unutrašnjeg tržišta, Komisija EZ je najavila još veće uključivanje predstavnika zemalja kandidata za članstvo EU u rad tela EU zaduženih za unutrašnje tržište, kao i mere koje se odnose na zaštitu podataka u nekim zemljama izvan EU.

Komisija EZ je istovremeno nastojala da podstakne i pojača aktivnosti država članica na korektnoj primeni pravila o unutrašnjem tržištu. U tom smislu, znatno je povećan i broj "upozorenja" ili "opomena" koje KEZ na osnovu Ugovora upućuje državama članicama, zbog nepotpune primene propisa. (276 "upozorenja" upućenih od strane Komisije državama u periodu mart 2000-mart 2001. godine).

Bez obzira na sve rezultate, prema oceni same komisije EU, jedinstveno tržište EU još uvek nije u svim elementima formirano. Među brojnim neusvojenim propisima, nalaze se i propisi o statutu evropske kompanije, kao i realizacija pune slobode kretanja ljudi, odnosno puna poreska harmonizacija. Sa uvođenjem jedinstvenog novca u većinu zemalja EU, sve više se govori o *domaćem tržištu*, kojeg bi trebalo da čine, pored novca i harmonizovan poreski sistem (indirektni porezi), potpuna realizacija četiri slobode, integrisane infrastrukture (trans-evropske mreže saobraćaja, energetike i telekomunikacija) i takvi pravni mehanizmi koji će u potpunosti omogućiti slobodno i efikasno poslovanje u čitavoj Uniji (poput statuta evropske kompanije).

3. Zemlje centralne i istočne Evrope i prošireno jedinstveno tržište EU - pregovori o članstvu

Paralelno sa procesom približavanja EU i zemalja centralne i istočne Evrope i otvaranjem perspektiva za članstvo u EU, Unija je preduzela niz mera kako bi omogućila harmonizaciju propisa tih zemalja sa "tekovinama Zajednice" (*acquis communautaire*). Tako je 1995. godine, kao paralela ranijoj Beloj knjizi o unutrašnjem tržištu EU, objavljena *Bela knjiga za pripremu pridruženih zemalja centralne i istočne Evrope za integraciju u unutrašnje tržište Unije*. Ovaj dokument je obuhvatio preporuke EU za postepeno preuzimanje zakonodavstva Zajednice iz oblasti jedinstvenog tržišta. Formirana je, takođe, i posebna služba za pomoć zemljama CIE pod nazivom TAIEX, sa osnovnim ciljem da pruža podršku u procesu zakonodavne harmonizacije i razvoja nacionalnih administrativnih struktura u zemljama CIE.

Decembra 1997. godine, Evropski savet u Luksemburgu je doneo odluku da se pokrenu zvanični pregovori o ulasku u članstvo za Kipar, Češku, Estoniju, Mađarsku, Poljsku i Sloveniju. Dve godine kasnije, na samitu u Helsinkiju, EU je odlučila da pokrene zvanične pregovore i sa preostalim zvaničnim kandidatima: Bugarskom, Litvanijom, Letonijom, Maltom, Rumunijom i Slovačkom. Nakon ulaska novih zemalja u EU, broj stanovnika Unije bi se mogao povećati na 500 miliona (27 zemalja).

Komisija EU je razvila i druge instrumente podrške zakonodavnom usklađivanju u zemljama CIE, poput "putokaznih mapa" (*road maps*) u 1998. godini, sa uputstvima za usvajanje određenih oblasti zakonodavstva. Na osnovu ovih instrumenata, zemlje kandidati su usvojile "Nacionalne programe za usvajanje *acquis-a*" (NPAA). Na ovim osnovama, Komisija EU svake godine usvaja *izveštaje* o napretku država kandidata u pravcu usvajanja pravnih tekovina Zajednice⁷

Harmonizacija zakonodavstva EU je dugotrajan i vrlo složen proces koji ima više aspekata: usvajanje zakona, njihovu primenu, formiranje odgovarajućih institucija za sprovođenje propisa, modernizaciju

⁷ Poslednji opšti izveštaj za zemlje kandidate usvojen je 8. novembra 2000. godine.

pravosudnog sistema, informisanje svih sektora društva, posebno poslovnog sveta, administracije i pravosudnih organa itd. U ovom procesu, svaka od država kandidata napreduje svojim ritmom.

U okviru pregovora o ulasku u članstvo, već ostvareni napredak država kandidata, zasnovan na uputstvima iz "Bele knjige", olakšava pregovore. Oblast jedinstvenog tržišta je, bez sumnje, jedna od ključnih oblasti, gde će za određene sektore zemlje kandidati tražiti i dodatne prelazne periode radi prilagođavanja. Isto se odnosi i na sadašnje države članice kada se radi o nekim osetljivim pitanjima, poput kretanja radne snage. Tako, na primer, zemlje kandidati uglavnom postavljaju zahteve za izuzeća i prelazne periode u oblastima poput finansijskih usluga, zaštite industrijske svojine (patenti za farmaceutske proizvode) i indirektnog oporezivanja (minimalni nivoi poreza na dodatnu vrednost, akcize). S druge strane, i zemlje EU su podnele zahteve za duže prelazne periode u pitanjima kao što je sloboda kretanja radne snage.

III RAZMERE PRILAGOĐAVANJA

Integracija u Evropsku uniju je dugoročni strateški prioritet SR Jugoslavije. Proces integracije u EU je daleko veći zahvat od unutrašnjih privrednih reformi i zahteva brojne nove institucije i institucionalna prilagodjavanja (reforma sudstva, policije, vojske, političkih institucija i dr) koje prevazilaze isključivo domen tržišta. Donošenje odgovarajućih zakona je tek prvi korak koga moraju da prate administrativne i organizacione strukture kako bi se oni mogli sprovesti.

Evropski sporazumi, Bela knjiga, sporazumi o stabilizaciji i asocijaciji, kao i sam tok pregovora EU sa zemljama centralne i istočne Evrope jasno definišu unutrašnje i spoljnopolitičke, ekonomske i socijalne kriterije za procenu sposobnosti za integraciju zemalja kandidata. Pored karaktera ustavnih rešenja, pravnog sistema i administrativnog aparata, ispituju se politička stabilnost, članstvo u Savetu Evrope, karakter spoljne i bezbednosne politike, stepen civilne kontrole nad oružanim snagama, opredeljenost za miroljubivu politiku, regionalna saradnja i spremnost na multilateralne aranžmane itd.

U domenu ekonomije na proces približavanja značajno utiču ocene o brzini i karakteru promena u svim bitnim oblastima kao što su: budžetska politika, javni dug, razvoj bankarskog i finansijskog sistema, izvozna konkurentnost, platni bilans i carinska i necarinska ograničenja, karakter strukturnih promena, tok procesa privatizacije, tretman stranih investitora, tok procesa standardizacije i ispunjavanje obaveza na osnovu zaključenih sporazuma o pridruživanju sa EU. Predmet interesovanja su i kvalitet i kompatibilnost nacionalne statistike, stanje infrastrukture, kao i stanje agrarnog sektora.

U praćenju društvene klime posebna pažnja se posvećuje odnosu prema Evropskoj uniji i potencijalnom pridruženom ili punopravnom članstvu, zatim, spremnosti da se deo suvereniteta prenese na supranacionalne organizacije i stepenu informisanosti o EU.

Sa početkom pregovora o pridruživanju, a posebno nakon zaključivanja Sporazuma o stabilizaciji i asocijaciji ili drugih sporazuma kojima se reguliše pridruženi status, odnosi sa EU postaju sastavni deo unutrašnjih procesa u zemljama kandidatima i suštinski na njih utiču. SR Jugoslavija je na samom početku tog puta i iskustva drugih mogu joj biti dragoceni putokaz. Dinamika integracije odrediće brzinu kojom će se premostiti izgubljene godine.

Duško Lopandić

Jelica Minić

EN

ISSN 0254-1475
COM (95) 163/2 završni dokument
11 01
Kataloški broj: CB-CO-95-215-EN-C
ISBN 92-77-88989-6

Služba za zvaničnu publikaciju Evropske zajednice
L-2985 Luksemburg